

UDK 81'255.2

811.111'255.2.09 Rowling J. K.

Izvorni naučni rad

Original scientific paper

Amira Sadiković, Selma Đuliman

PREVOĐENJE JEZIKA J. K. ROWLING – ANALIZA PRIJEVODA *THE PRISONER OF AZKABAN* NA BOSANSKI JEZIK

Serijal romana o Harryju Potteru uživa izuzetan uspjeh, još od objavljivanja prvog romana J. K. Rowling *Harry Potter and the Philosopher's Stone* 1997. godine. Svjetski poznati romani o Harryju Potteru su prevedeni na mnoge jezike, uključujući i jezike koji se govore u Bosni i Hercegovini. Međutim, ovi su prevodi uglavnom iz Srbije ili Hrvatske. Naš je cilj da ispitamo strategije za koje se opredijelila prevoditeljica romana *Harry Potter and the Prisoner of Azkaban*, koji je objavila izdavačka kuća Buybook iz Sarajeva 2015. godine. Provođenje književnosti za djecu je zahtjevan zadatak jer su djeca najiskreniji kritičari te se neuspjeh pisca da očara, te prevodioca da uspješno prenese magiju bajke, pjesme itd., obznani još pri prvom čitanju. U tom smislu, romani o Harryju Potteru nisu izuzetak. Štaviše, prevodilački proces je utoliko veći iz razloga što je Rowling stvorila potpuno novi svijet mašte, pun novih pojava (stvorenja, igara, čarolija, geografskih odrednica itd.). Kako prevodilac pronalazi pogodna rješenja za koncepte koji su bili potpuno nepoznati prije objavljivanja prvog romana o Harryju Potteru i da, pri tome, bude zadovoljan kvalitetom prevedenog teksta, imajući u vidu mlade čitaoce i čitateljice? Naš rad sadrži klasifikaciju leksičkih kategorija i analizu prevodilačkih postupaka u prijevodu ovog romana na bosanski jezik.

Ključne riječi: dječija književnost, Harry Potter, prevodilačke strategije, leksičke kategorije, kulturološki specifični pojmovi.

1. O PREVOĐENJU KNJIŽEVNIH DJELA NA NAŠIM PROSTORIMA

Vrlo se često dešava u prevodilačkoj praksi u zemljama bivše Jugoslavije da se književna djela prevode *ad hoc* – prevodioci rade pod pritiskom izuzetno kratkog roka, nekoliko prevodilaca radi na istom tekstu, bez dovoljno vremena da se prijevod(i) usaglase, radi se za izuzetno mali honorar... Sve to doprinosi nemuštim prevodilačkim rješenjima koja, dugoročno, štete čitalačkoj javnosti koja ostaje uskraćena za kvalitetan doživljaj književnog djela, i koja je, nažalost, izložena nekada čak potpuno pogrešnim interpretacijama brojnih elemenata djela.

Iako je izdavaštvo u Bosni i Hercegovini u teškom položaju, posebno imajući u vidu da se u našoj državi zrela čitalačka publika nije, još uvijek, formirala, to ne bi smjelo biti izgovor da se prevodi stranih književnosti objavljuju po svaku cijenu. Brojni su i žalosni primjeri kada su određeni izdavači jednostavno preuzimali prevode stranih književnih djela iz Srbije i Hrvatske, koje bi, tako na brzinu, „pobosančili”, odnosno, ekavicu zamijenili ijekavicom ili intervenirali na drugim mjestima na način da su u potpunosti izmijenili ne samo poruke djela nego čak i čitalačku publiku. Kada ovo kažemo, a u svrhu ovog rada, imamo prvenstveno u vidu dječiju književnost, koja je u nekim prijevodima i “prijevodima” u potpunosti izgubila one sadržaje mašte koji su toliko često prisutni u književnosti za djecu i omladinu.

Zašto je ovo bitno spomenuti? Iz jednostavnog razloga što svi imamo veliku odgovornost prema najmlađem naraštaju. Ono što se djeci ponudi kroz najraniji književni sadržaj obilježiti će ih, zapravo, kroz cijeli život. Svaka generacija se sjeća svoje omiljene knjige iz djetinjstva, omiljenih likova, zanimljivih zagonetki, poštapalica ili izraza koje rado koristi tokom cijelog života. U tom smislu, piščev zadatak je izuzetno veliki – nije lako privući dječiju pažnju. Međutim, zadatak prevodioca je jednako izazovan – kako učiniti da djeca nekog drugog kulturološkog područja, nekog drugog lingvističkog područja, zavole neke nove likove, dogodovštine ili svijet koji je (možda) uobičajena paradigma na jeziku-izvorniku?

Ovo je polazna tačka za razmatranje u ovom radu – koliko je na bosanski jezik uspješno preveden tekst jednog od omiljenih likova iz svijeta mašte ranog 21. vijeka – Harryja Pottera?

1. 2. PROCES DONOŠENJA ODLUKA U PREVOĐENJU

1.2.1. *Lingvističko uporište*

S teleološke tačke gledišta, prijevod je komunikacijski proces; s pragmatičke tačke gledišta, prijevod je proces donošenja odluka, odnosno, slijed radnji koje kod prevodioca stvaraju neophodnost da vrši odabir na osnovu određenog broja alternativa, nastalih na različite načine (Levý 2000: 148). Još je 1959. Roman Jakobson u radu „O lingvističkim aspektima prevođenja” definirao možda ključni i univerzalni problem u prijevodu – lingvističko značenje i pitanje ekvivalencije. U istom tom tekstu, Jakobson govori i o tome da prijevod, zapravo, pretače poruku iz jednog jezika ne u zasebno razmatrane jedinice jezika-cilja, već u kompletne poruke na drugom jeziku (Jakobson 2000: 114).

Osnova za njegovu teoriju bio je De Saussureov koncept *oznake* i *označenog*, koji čine lingvistički *znak*. Dakle, *znak* je proizvoljni i nemotiviran element i, u skladu s tim, ne postoji nikakav inherentni razlog da, na primjer, riječ *sir* (označitelj) označava cjelokupni koncept hrane napravljene od specifično obrađenog mlijeka (označeno). (Munday 2001: 36).

1.2.2. *Uporište teorije prevođenja*

Komunikacijska funkcija prijevoda je posebno izražena u književnosti za djecu i omladinu. Za razliku od neknjiževnog, kod književnog prijevoda se ne može pretpostaviti ko će biti čitaoci. Teorija skoposa, koja smatra da je prijevod, zapravo, provođenje teksta u ciljnom okruženju, u ciljne svrhe, i sa ciljnim primaocima, kako je to rekao njen autor Hans J. Vermeer (Baker 2011: 117), nije primjenjiva na književni prijevod – osim kada je u pitanju književnost za djecu i mlade. Neknjiževni tekst je uglavnom pisan za određenu publiku, književni tekst za najširu moguću publiku, a dječija književnost je pisana za određenu starosnu grupu. Shodno tome, prijevod dječije književnosti ima izraženu komunikacijsku funkciju, a time, i u skladu sa teorijom skoposa, obavezu da značenje, strukturu i poruku izvornika prenosi na način u potpunosti razumljiv ciljnoj publici.

1. 3. PREVODITI HARRYJA POTTERA

Žanrovski se Harry Potter može svrstati u ono što se u engleskom jeziku naziva *fantasy*, za koji se predlaže i žanrovski termin epska, odnosno, visoka fantastika. Premda se često smatra sinonimom za fantastiku, može se reći da je riječ o tekstovima nastalim na temeljima koje je svojim djelima uspostavio J. R. R. Tolkien (Hameršak, Zima 2015: 262).

Autorica J. K. Rowling je lansirala u svijet malog čarobnjaka Harryja Pottera koji je privukao pažnju ne samo djece nego i odraslih. Oduševljenje je nastalo, možda, iz razloga što su ljudi željni novih sadržaja u svijetu mašte, a možda čak i iz razloga što se svijet toliko promijenio da ni djeca više ne smatraju da su bajke zanimljive. Kako bilo, 1997. godine, imali smo priliku da vidimo neku novu bajku, nova bića, nove okolnosti pripovijedanja koje su ponovno razbuknale maštu mnogih čitalaca. Anglosaksonski svijet je postao jednostavno zaluden ovim novim fenomenom, kao u doba prvog uspjeha grupe The Beatles, a i jedno i drugo su simbolički izraz sasvim novog kulturnog senzibiliteta savremenog čitalačkog svijeta.

Međutim, šta to znači za prevodioce?

Prevodioci romana o Harryju Potteru su nesumnjivo svjesni koliko je zadatak istinski prestižan, ali i zahtjevan. Suočili su se (možda i prvi put) sa svijetom koji ne mogu pojmiti kroz bilo šta iskustveno u svom životu. Vještice, čarobnjaci i čarolije su *presupozicijski okidači* (Mišković – Luković 2015), ali njihova pozicija u svijetu mašte, njihovo ponašanje i navike su svakako nešto potpuno novo. Naravno, tu se ne završava prevodilački napor, naprotiv. Kako prevesti potpuno nove fenomene u svijetu bajki: čarolije, stvorenja, igre, toponime? Pored toga, ne treba zaboraviti i na one „uobičajene” izazove u prevođenju, koji se kreću od transpozicije na svim nivoima jezičke analize (morfologija, fonologija, sintaksa...), do kulturološki specifičnih karakteristika svakog književnog djela.

Iz tog razloga, prijevod romana *Harry Potter and the Prisoner of Azkaban* na bosanski jezik je svakako vrijedan i hvale i pažnje. Taj je prijevod objavljen u Sarajevu, u Izdavačkoj kući Buybook, 2015. godine. Za razliku od ranije spomenutih slučajeva skrnavljenja književnog djela kroz prevode, ovo je posebno izdanje jer je prijevod rađen za tržište Bosne i Hercegovine. Skoro sva druga djela ove autorice objavljena kod nas su prijevođeni rađeni u zemljama u okruženju i jezički su minimalno prilagođeni našem tržištu.

2. ANALIZA PRIJEVODA

Analiza koja slijedi bavit će se prevoditeljcinim leksičkim odabirom. Naravno da se svaki se prijevod može posmatrati na različitim nivoima lingvostilističke analize, ali mi smo se u ovom slučaju opredijelile za leksiku s obzirom na njen značaj za percepciju samog djela.

Vlastita imena su u izvorniku prvenstveno plod mašte i autoricine kreativnosti, te upravo zato predstavljaju poseban prevodilački izazov. Značenja sadržana u vlastitim imenima direktno su vezana za cijeli svijet koji autorica oblikuje. Koristeći tvorbeni potencijal koji ima engleski jezik, stvorila je cijeli jedan novi leksikon u kojem se pojavljuju i nazivi čarobnih predmeta i nazivi izmišljenih igara i nazivi čarobnjačkih nastavnih predmeta itd.

Pristup odabran za ovu analizu rezultat je želje da se pokaže raznorodnost i višeslojnost prevodilačkog procesa, ali i težina prevodilačkog zadatka, te da se naglasi uloga koju pri prevođenju igraju percepcija svijeta samog prevodioca, te njegova/njena uvjerenja, sistem vrijednosti, kultura, estetski standardi, skopos i vrsta teksta, te ciljana publika – u ovom slučaju, prvenstveno, djeca.

2.1. VLASTITA IMENA

Uobičajena praksa u transponiranju imena iz engleskog jezika u naš je da se ona zadržavaju u izvornom obliku (Halilović 1996: 141–144). Međutim, problem nastaje kada je riječ o dječijoj književnosti, jer, prvo, to će kod djece izazvati poteškoću u čitanju, u slučaju razmatranog djela, a drugo i značajnije, transponiranje mora podrazumijevati prevođenje jer se bez toga značenje sadržano u tim imenima ne može iskazati. Vlastita imena u ovom i sličnim djelima su izuzetno važna iz razloga što ona vrlo često opisuju i sam lik – ona obično u sebi nose njegove glavne odlike. Naprimjer, da je prevodilac djela *Pipi Longstrump* ostavio ime glavnog lika u izvorniku, generacije djece s ovih prostora se vjerovatno ne bi istim intenzitetom smijale *Pipi Dugoj Čarapi*, djevojčici koja je, zapravo, i danas tema mnogih maskenbala, priča pred laku noć u izvornom ili nekom novom obliku itd. I serija romana u Harryju Potteru sadrži mnoštvo likova čija imena uvijek nešto kriju¹:

¹ U interesu čitljivosti, i s obzirom na činjenicu da je riječ o leksičkoj a ne sintaksičkoj analizi, primjeri su kratki i brojni, te se neće pojedinačno navoditi brojevi stranica na kojima se oni mogu naći u izvorniku i u prijevodu.

- (1) Wendelin the Weird = Otkaćena Wendelin,
- (2) Stan Shunpike = Stan Shunpike,
- (3) Madam Hooch = Madam Hooch,
- (4) Sirius Black = Sirius Black.

U primjeru (1) riječ je o liku vještice koja je preživjela višestruko spaljivanje. Wendelin je vlastito ime bez posebnog značenja. Međutim, odrednica *the Weird* kao postmodifikacija stilski se uklapa u dodavanje osobina u vlastita imena u tradiciji srednjovjekovne britanske književnosti. Taj element je nemoguće prenijeti jer bi u našem jeziku takva konstrukcija djeci zvučala čudno. Pridjev *otkaćen* i nije jedini prijevodni ekvivalent pridjeva *weird* (čudan, neobičan...), ali je očito prevodilački izbor vođen uzrastom ciljne publike.

U primjeru (2) riječ je o vozaču. Ime je vrlo uobičajeno, a prezime je, zapravo, idiom kojim se označava cesta kojom će se zaobići prepreka, naplata cestarine, policijska kontrola i slično. Osobine iskazane ovim idiomom značajne su za shvatanje lika i njegovih postupaka. Međutim, na ovom mjestu se prevoditeljica odlučuje da ne unosi nikakve značenjske ekvivalente i riječ ostavlja u izvornom obliku, te tako osiromašuje prijevod. Pitanje je kakvim bi se elementima ovo značenje moglo izraziti u obliku prezimena – Obilaznić, Izbjeglić ili nešto slično tome.

Isto se može reći i za primjer (3). Riječ je o liku koji se pojavljuje u nekoliko romana u Harryju Potteru. Ona je nastavnica fizičkog, prisutna u svim čarobnim igrama, bilo kao trener ili kao sudija. Imenica *hooch* je višeznačna, i u različitim kontekstima se može prevesti kao element kojim se opisuje alkohol, izgled osobe, čak i moralne osobine. Međutim, čini se da ništa od ovoga ne bi moglo ponuditi adekvatan prijevodni ekvivalent u ovakvom kontekstu, te se prevoditeljica očito oslonila na zvučni element imena (huč), što ga djeci čini zabavnim za izgovor, i na ovom se mjestu može smatrati dovoljnim.

U primjeru (4) prevoditeljica se opredijelila da ne daje bilo kakvu eksplikativnu varijantu tog imena, što jezički nije neispravno, ali se gube značenjski elementi u njemu sadržani. *Sirius* se, poput naziva sazviježđa, koristi i kao vlastito ime, ali je i homofono sa riječju ozbiljan (engl. *serious*). Pridjev *black* se pojavljuje i kao prezime, ali ima i jasno značenje – 'crn'.

2.2. TOPONIMI

Toponimi su možda najveći izazov za prevodioca romana o Harryju Potteru. Kao što je slučaj i sa vlastitim imenima, toponimi skrivaju mnoštvo značenja:

- (5) Privet Drive = Privet Drive,
- (6) Magnolia Crescent = Magnolia Crescent,
- (7) Honeydukes = Mednoštosovi,
- (8) Whomping Willow = Vrba koja lema.

Primjer (5) je naziv ulice u kojoj živi Harry Potter. Premda imenica *privet* (privit) ima značenje (jedna vrsta grma), može se smatrati i poigravanjem, s obzirom na sličnost sa pridjevom *private*, u značenju privatni. Imenica *drive* označava ili sporednu ulicu, ili, češće, cestovni prilaz. I kod nas se obično koristi za imenovanje sporednih i pristupnih ulica. Iz ovoga se može zaključiti da se u ovom slučaju mogao pokušati naći neki kreativniji prijevodni ekvivalent umjesto pukog ostavljanja izvornika bez naznake svih ovih zanimljivih značenjskih karakteristika.

Povezan s ovim je i primjer (6). Opet je riječ o adresi. *Crescent* je polumjesec i u ovom se kontekstu koristi za imenovanje lučnih ulica u stambenim kvartovima. Obično je riječ o ulicama koje su s jedne strane potpuno omeđene kućama i privatnim vrtovima, često s drugim ulicama povezane prilaznim stazama i putevima. U anglosaksonskoj tradiciji se, kao i kod nas, često koriste dominantne biljne vrste da se imenuju ulice (npr. Aleja lipa u Sarajevu). Prema tome, opet se postavlja pitanje da li se ovdje moglo ponuditi neko kreativno rješenje koje bi sadržavalo ove značenjske elemente.

Primjer pod brojem (7) je naziv trgovine slatkišima koju likovi u romanu često posjećuju. Premda originalni naziv sadrži riječ *med* (honey), prijevodno rješenje *mednoštosovi* nije u potpunosti jasno, ali se može smatrati funkcionalnim, zbog izvedenog pridjeva *medno* kao prvog dijela naziva.

Sljedeći primjer (8) je izveden iz naziva za žalosnu vrbu – *weeping willow*, što je doslovno *vrba koja plače*. Prijevod *vrba koja lema* se uklapa u izvedeni naziv na engleskom jeziku, ali ne funkcionira na željeni način u odnosu na kod nas uobičajenu *žalosnu vrbu*.

Prema tome, možda bi se modifikacijom značenja prvog elementa mogao izvesti naziv *strašna vrba*, ili se čak poigrati i ići na opciju *lemajuća vrba*.

2.3. NASTAVNI PREDMETI

U školi koju pohađa Harry Potter i njegovi prijatelji, postoje izborni, ali i obavezni predmeti:

- (9) Divination = Divinacija,
- (10) Muggle studies = Proučavanje levatina,
- (11) Defence against the dark arts = Odbrana od mračnih sila,
- (12) Nastily exhausting wizarding tests = Grozno udavne štreberske test Revizije.

Premda primjer (9) djeluje kao krajnje jednostavno prevodilačko rješenje, drugo se, zapravo, i ne može naći. S obzirom na sadržaj predmeta koji u potpunosti odgovara nazivu, transponirani naziv u našem jeziku zvuči dovoljno neuobičajeno ciljnom čitaocu, a porijeklo naziva se može vrlo lako pronaći. Prema tome, takav naziv se može smatrati podjednako i običnim i neobičnim.

Primjer (10) u izvorniku ima uobičajenu formu naziva predmeta, s tim što riječ *muggle* označava osobu kojoj je, po različitim osnovama, čarolija nedostupna. U prijevodu se pojavljuje oblik koji nije uobičajen za nazive predmeta, tako da bi, što se forme tiče, možda bolje funkcionirao naziv *Nauka o levatinima*. Premda se u samom tekstu objašnjava šta je *muggle*, odnosno *levatin*, u engleskom jeziku se radi o riječi koja već ima takvo značenje, a u našem jeziku se radi o zanimljivoj izvedenici za koju samo možemo pretpostaviti od čega je nastala (žarg. *levat?*).

Sljedeći primjer (11) bi se djelimično mogao opisati kao neadekvatan prijevod, s obzirom na to da *dark arts* obuhvata i vještine, i alate i oruđa koji se koriste u svrhu čarolija – loših i negativnih s obzirom na pridjev *dark*. S druge strane, mračne sile sadrže i značenje negativnije od čarolije i podrazumijevaju mogućnost da se odnose i na najmračnija mitska bića.

Primjer (12) je doslovno naziv za *zločesto zamarajući test iz čarobnjaštva*. Prema tome, prijevodni ekvivalent ne samo da ne iskazuje značenje iz izvornika nego sadrži elemente koji su u našem jeziku neprihvatljivi. *Grozno udavno* se može shvatiti kao žargonski prilagođeno uzrastu čitalaca. *Štreberski* se u izvorniku ne pojavljuje, ali se u prijevodu *čarobnjaštvo*, koje je suština testa, također ne pojavljuje. Na kraju se pojavljuje sintagma *test revizija*, čime se korištenjem neprihvatljive imeničke premodifikacije stvara rogobatan naziv. Za ovaj primjer se može reći da se radi o neuspješnom prijevodu. S druge strane, obrazloženje za to može biti i potreba da

napravi funkcionalan akronim, po uzoru na izvornik (NEWT). Ovakvo rješenje daje akronim GUŠTER, što u tom obliku funkcionira, ali je bez obzira na to jezički neprihvatljivo.

2.4. ČAROBNI PREDMETI

Najzanimljivija karakteristika svih ovih predmeta je što iskazuju crte ličnosti, tako da pri prvom čitanju prevodilac zaista mora razmisliti da li je u pitanju neka osoba ili predmet. Sigurno je, međutim, da prevodilac mora imati bujnu maštu da bi ostvario uspješan prijevod:

- (13) Pocket Sneakoscope = Džepni spletkoskop,
- (14) The time-turner = Okretač vremena,
- (15) Knight Bus = Viteški noćni autobus,
- (16) Marauder's Map = Mapa probisvijeta.

Džepni spletkoskop je kreativno rješenje koje u potpunosti odražava sve značenjske elemente izvornika, a u našem jeziku funkcionira kao razumljiv naziv (složenice koje se završavaju na *-skop* su uobičajene – npr. stetoskop, endoskop itd.).

I naredni primjer (14) je naizgled jednostavno ali uspješno prevodilačko rješenje, jer je riječ o *spravi koja okreće tok vremena*. U primjeru (15) je riječ o igri riječi, s obzirom na to da su *knight* (vitez) i *night* (noć) homofoni u engleskom jeziku. Pitanje je koji od ova dva elementa sadržana u nazivu smatrati značajnijim. Prevoditeljica se opredijelila za to da iskaže oba.

Kada je u pitanju primjer (16), riječ je o potpuno prikladnom prijevodnom ekvivalentu – probisvijet, jer se zaista radi o mapi koju su napravili učenici skloni nestašlucima. Međutim, sintagma *mapa probisvijeta* nije u potpunosti jasna, jer treba da prenese značenje *probisvjetska mapa*.

2.5. ČAROLIJE I IGRE

Bez čarolije svijet mašte ne bi ni postojao. J. K. Rowling je izmislila niz zabavnih (a i nekih opasnih) čarolija i igara, što i priliči jednoj školi za vještice i čarobnjake:

- (17) Exploding Snap = Eksplozivne škljoce,
- (18) Gobstones = Hrakomet,
- (19) Flame-freezing charm = Čini za zamrzavanje plamena.

Primjer (17) je, premda leksički djeluje adekvatan, pomalo zbunjujući, jer implicira da bi se moglo raditi o spravi, a zapravo se radi o igri koja se isto tako mogla nazvati, recimo, *praskavac*. Primjer (18) je izvrsno prevodilačko rješenje. Premda se u izvorniku pojavljuje riječ *kamen* što bi moglo navesti na drugačije prevodilačko rješenje, riječ je o igri u kojoj se pojavljuje neugodna radnja pljuvanja, tako da je ponuđeno rješenje i kreativno i zanimljivo.

Posljednji primjer (19) ilustrira sistemsko rješenje za sve nazive za čini. Umjesto bilo kakvog pokušaja stvaranja teško čitljive premodifikacije, prevoditeljica se pri prijevodu ovakvih naziva opredijelila za konstrukciju „*čini za...*”. Ovakvo rješenje u našem jeziku zvuči vrlo prirodno, i bez obzira na to koliko ono što slijedi može zvučati neobično, *čini za zamrzavanje plamena*, ili bilo šta drugo zvuče sasvim logično.

3. ZAKLJUČAK

Kako je navedeno na početku, svrha ove analize je da detaljnije razmotri prijevodna rješenja na nivou leksike. Razlog za to je što je leksika jedna od osnovnih stilogenih karakteristika izvornika. Autorica je serijom romana objedinjenih likom Harryja Pottera stvorila jedan sasvim novi svijet, a to je mogla učiniti, između ostalog, kreativnim intervencijama na nivou leksike. Engleski jezik ima tu sposobnost da jednostavnošću procesa tvorbe riječi lako formira složenice i prihvata neuobičajena rješenja, uključujući posuđenice, promjenu vrste riječi, te polusloženice i složenice koje čine članovi koji se ranije nisu koristili u takvim kombinacijama. U našem jeziku su takvi procesi mogući, ali nisu toliko česti.

Svrha ove analize nije da pruži detaljan uvid u lingvostilističke aspekte teksta, niti da analizira različite elemente prevodilačkog procesa. Fokus je bio samo na leksici. Iz analize je vidljivo da su neka prevodilačka rješenja više, neka manje uspješna. To, pak, nije ni u kom slučaju sud o kvalitetu prijevoda, niti ga tako treba shvatiti. Ostaje izvan opsega razmatranja ovog rada pitanje čitljivosti prijevoda. Upravo zato je neophodno reći da je riječ o prijevodu nastalom u BiH, koji je uradila prevoditeljica iz BiH, za izdavača u BiH. Prijevod ukupno jeste čitljiv, prohodan, i u potpunosti prihvatljiv bosanskohercegovačkom čitaocu.

Ti aspekti prijevoda prepoznatljivi su u rečeničkoj strukturi, u odabiru reda riječi, glagolskih oblika, drugih prijevodnih ekvivalenata koji nisu tražili ovako kreativne intervencije jer se ne radi o izmišljenoj leksici, a posebno u elementima razgovornog

jezika gdje je to potrebno. U takvim situacijama, prevoditeljica poseže za supstandardnim rješenjima bosanskohercegovačkog govornog područja, čime se prijevod čini još čitljivijim bosanskohercegovačkom čitaocu, što je i namjera ovakvog prevodilačkog i izdavačkog poduhvata.

Riječ je o djelu koje je prevedeno i u Srbiji i u Hrvatskoj. Usporedna analiza tih triju prijevoda također bi dala zanimljive rezultate. Međutim, to nije bila svrha ovog rada. U ovom slučaju namjera autorica bila je da se pokaže višeslojnost svakog prijevoda, te zahtjevnost prevodilačkog procesa kad je u pitanju jezik pun posebnosti – onako kako je to slučaj kod J. K. Rowling.

Shodno tome, nadamo se da ovakva analiza, što joj je i namjera, služi kao motivacija drugim istraživačima za detaljnije analize brojnih prijevoda koji se nalaze na našem tržištu. Ne postoji bitan i nebitan prijevod, ne postoji mali i veliki prijevod, postoji samo prijevod koji odgovara svom zadatku, i onaj koji to ne čini.

Kada je u pitanju književnost za djecu i mlade, prijevod treba ostvariti svoju lingvističku i komunikacijsku funkciju: poštovati lingvostilističke karakteristike izvornika, i istovremeno prenijeti sadržaj izvornika na način koji će čitaocu omogućiti ne samo da razumije sadržaj nego i da u potpunosti doživi sve ono što je autor svojom spisateljskom vještinom u taj izvornik ugradio.

Bez obzira na to što ovakve analize otkrivaju da neka prevodilačka rješenja mogu biti i manje i više dobra i uspješna, ovakvi prevodilački i izdavački poduhvati zaslužuju sve pohvale. Njima se dokazuje da je naš jezik dovoljno živ, pun energije i otvoren ka novom, te da može podnijeti i kreativne intervencije kakve se pojavljuju, u ovom slučaju, u romanima o Harryju Potteru. Izmišljena leksika, kako je vidljivo iz ove analize, jeste prevodiva na naš jezik. Naš jezik može podnijeti i zahvaljujući dobrom prijevodu može proizvesti novu izmišljenu leksiku kad prevodilački proces to traži. Sposobnost jezika da usvoji i kao svoje koristi potpuno nove stvari dokazuje njegovu vitalnost i ovovremenu funkcionalnost. Nepotrebno je naglašavati koliko je u tome značajna uloga prevodioca.

4. LITERATURA

1. Baker, Mona, Gabriella Saldanha, ur. (2011), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, Second Edition, Routledge, Abingdon, UK
2. Halilović, Senahid (1996), *Pravopis bosanskoga jezika*, KDB Preporod, Sarajevo
3. Hameršak, Marijana, Dubravka Zima (2015), *Uvod u dječju književnost*, Leykam International doo, Zagreb
4. Jakobson, Roman (2000), "On linguistic aspects of translation", u: Lawrence Venuti, ur., *The Translation Studies Reader*, 113–118, Routledge, Abingdon, UK
5. Levý, Jiří (2000), "Translation as a decision process", u: Lawrence Venuti, ur., *The Translation Studies Reader*, 148 – 159, Routledge, Abingdon, UK
6. Mišković Luković, Mirjana (2015), *Pragmatika*, Filološko-umetnički fakultet, Kragujevac
7. Munday, Jeremy (2001), *Introducing Translation Studies*, Routledge, London & New York
8. Rowling, Joanne K. (1999), *Harry Potter and the Prisoner of Azkaban*, Bloomsbury Publishing PLC, London
9. Rowling, Joanne K. (2015), *Harry Potter i zatvorenik Azkabana* (prev. Mirjana Evtov), 2015. Buybook. Sarajevo

TRANSLATING THE LANGUAGE OF J. K. ROWLING – AN ANALYSIS OF THE BOSNIAN TRANSLATION OF THE *PRISONER OF AZKABAN*

Abstract:

The Harry Potter franchise has proven an incredible success since the publication of J. K. Rowling's debut novel, *Harry Potter and the Philosopher's Stone*, in 1997. Achieving a worldwide success, the Harry Potter novels have been translated into many languages, including those spoken in Bosnia and Herzegovina. However, many of those translations originate from Serbia or Croatia. Our goal is to examine strategies the Bosnian translator opted for in her translation of *Harry Potter and the Prisoner of Azkaban*, published by Buybook, Sarajevo, in 2015. Translating literature for children is a demanding task since children are the most honest critics, hence, failure of the writer to enchant, and of the translator to successfully transpose the magic of a fairy tale, a poem, etc., is made clear upon first reading. In that sense, the Harry Potter novels are no exception. What is more, the translation process is even more challenging because Rowling created a new fantasy world, abundant with new phenomena (creatures, games, spells, geographical locations, etc.). How does a translator find suitable solutions for notions that had not been known prior to the publication of the first Harry Potter novel, and, at the same time, feel comfortable with the quality of the translated text, keeping in mind the young recipients? Our paper will focus on analysis of lexical categories and translation procedures observed in the translation of this novel into the Bosnian language.

Key words: children's literature, Harry Potter, translation strategies, lexical categories, culture-specific terms

Adresa autora
Authors' address
Amira Sadiković
Selma Đuliman
Filozofski fakultet u Sarajevu
amira.s@bih.net.ba
selma.djuliman@gmail.com

